

Vastastikkusest austusest ja vaenulikkusest Vanalinna Hariduskolleegiumis

Viimasel ajal on Eesti avalikkuses väga palju räägitud sallivusest. Sallivusest oleks justkui saanud ülim väärtus, mis prevaleerib kõigi teiste väärtuste ja vouruste üle. Samal ajal on sallivuse mõiste ümber defineeritud, kitsendades seda vaid teatud ühiskonnagruppidele. Selgub, et suhtumise põhjal samasooliste abieluõigusesse võib jagada inimesed headeks ja halbadeks, õigeteks ja valedeks. Olemegi jõudnud monokroomse maailmapildini – olukord, mida on alati eelistanud ka diktatuursed režiimid.

Rünnak traditsioonilise perekonna kaitsjate vastu ei toimu ainult ajakirjanduses ja ideede tasandil, vaid sekkutakse ka reaalselt inimeste ellu: seksuaalvähemuste ühendused on avaldanud survet, et konservatiivse maailmavaate eest seisjad ei tohiks töötada koolis, ülikoolis ja rahvusringhäälingus. Löögi alla on sattunud ka kristlikule väärtussüsteemile tuginev Vanalinna Hariduskolleegium kui vaenuriskiga kool. LGBT ühingu esindajad on väljendanud haridusametile oma muret koolis õppivate homo- ja biseksuaalsete õpilaste võimaliku kiusamise pärast. Sooviksin sellele süüdistusele avalikult vastata.

Alustama peaks inimeste õigusest maailmavaatelisele positsioonile (PS §40), aga et mitte jääda süüdistuste ja ettekujutuste tasandile, oleks hea siduda probleem reaalsusega. Maailmavaate alaseid uuringuid on küll vähe, aga mõned siiski on.

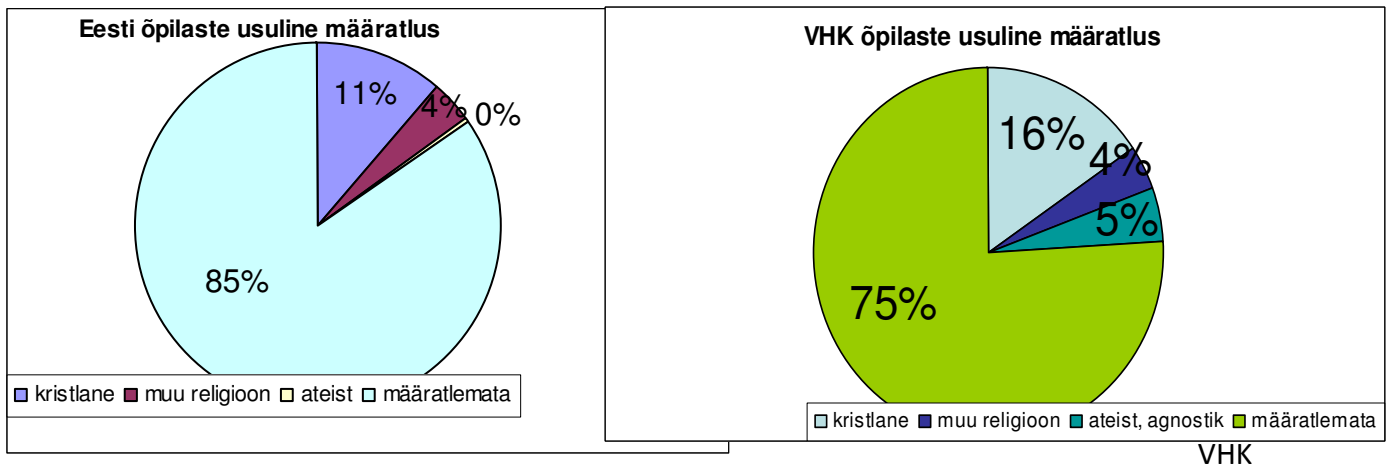
Tundub, nagu oleks maailmavaatelise positsiooni omamine iseenesest vaenu allikaks. Ometi näitavad nii kogemused koolis kui ka uuringud vastupidist.

2008. a viidi läbi rahvusvaheline REDCo kvantitatiivuuring 14-16-aastaste noorte suhtumistest religiooni ja religioossesse mitmekesisusse. Uuringus osalesid paljud Eesti koolid, nende seas ka VHK. Vastustest küsimusele religiooni olulisuse kohta ilmnis ootuspäraselt, et riikide vahel on üsna suured erinevused. Keskmisest olulisem on religioon Inglise, Hollandi, Saksa ja Hispaania noorte jaoks, kõige vähem oluline selle uuringu järgi Norra ja Eesti noortele.

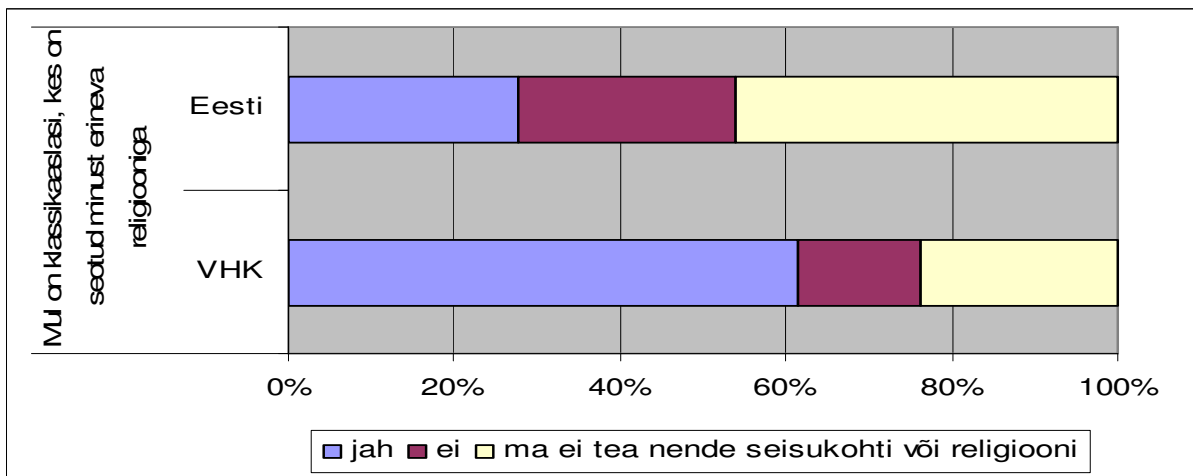
Igal maal on oma keeruline taust ja ajalooliselt kujunenud vastasseisud maailmavaatelistes positsioonides, kuid uuringust joonistub siiski välja, et just sekulariseerunud riikides usuvad noored, et oma usu ilmutamine võiks kaasa tuua nende tagakiusamise. Samuti peavad mittereligioossed noored religioosseid inimesi sallimatuteks. Maades, kus religioossust peetakse noorte seas omasemaks, see seos nii teravalt ei avaldu.

Usk kui vaenu allikas on sekulariseerunud ühiskonnas kujunemas müüdiks, mida taustsüsteemist ilma jäänud noored interioriseerivad. Kuid rahvusvahelisest uuringust ilmneb, et end religioosselt määratlenud noored, kellele usk annab kindlustunde ja elu mõtestatus lootuse tulevikule, on sallivamad ka teiste vastu.

Võrreldes Eesti keskmisega (uurings osalenud koolide põhjal) on VHK-s veidi enam usulise taustaga õpilasi, nende kuuluvustunne on pisut kõrgem ja teadlikum (ka ateismi osas).

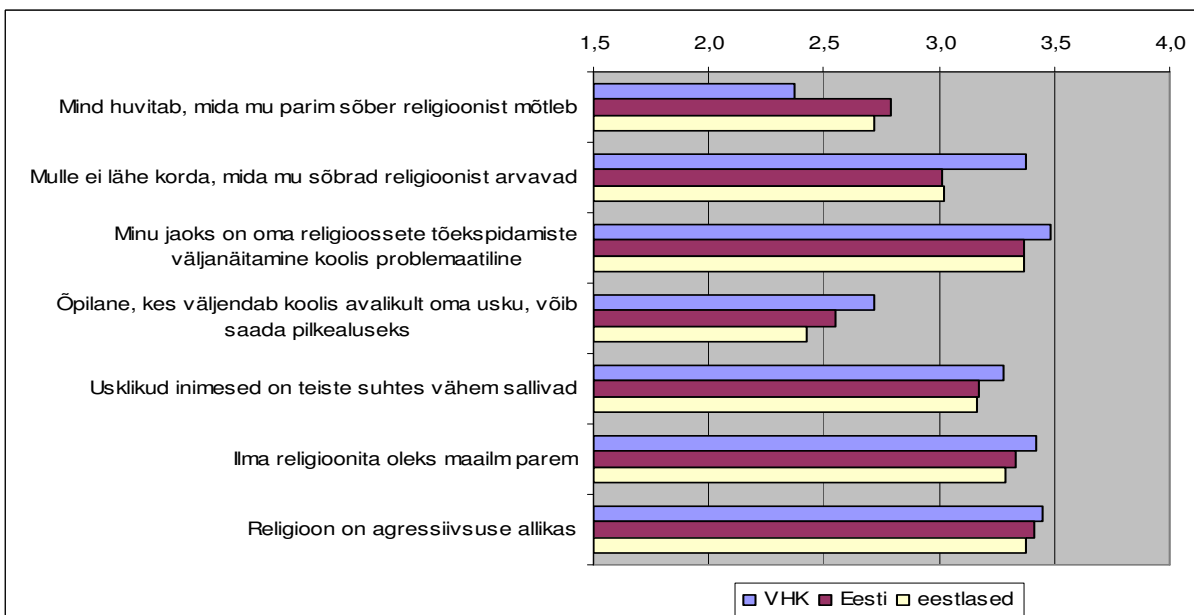

VHK õpilased on tunduvalt teadlikumad ka sellest, et nende kaaslaste seas on erineva maailmavaatelise positsiooniga noori.

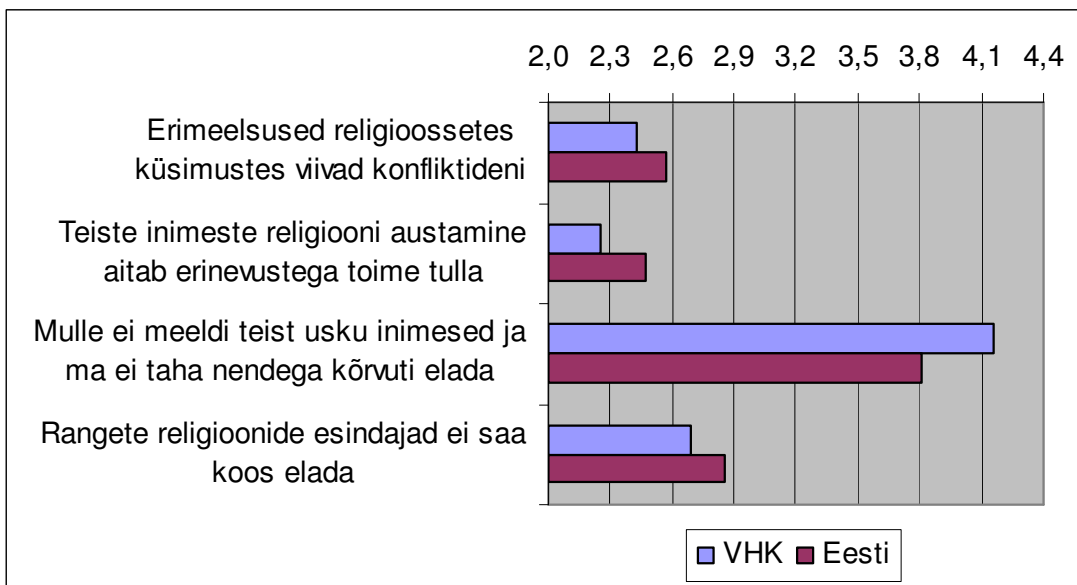
VHK ja Eesti keskmiste võrdlus näitab (ja seda kinnitab ka uuring rahvusvahelises dimensioonis), et õpilased, kes omavad selgelt väljakujunenud religioosset identiteeti, on enam avatud suhtlemisele, huvitatud teistest ja usuvad erinevatel positsioonidel olevate inimeste suhete paranemisse ühiskonnas.

1 – täiesti nõus, 2 – nõus, 3 – pole nõus ega vastu, 4 – ei ole nõus, 5 – pole üldse nõus

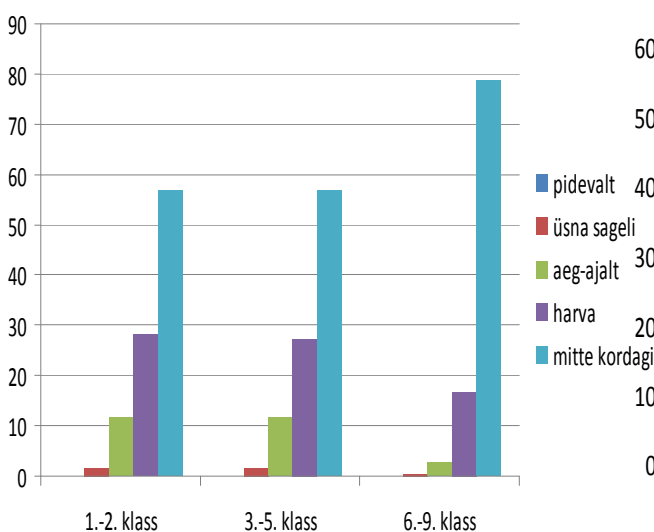
Uuringus esitatud 83 väite alusel on VHK õpilaste seas võrreldes teiste uuringus osalenud koolidega vähem teiste ignoreerimist ja oma tõekspidamiste tõestamist. Samas on suurem ka valmisolek arutlusteks. Suhtumine usulisse mitmekesisusse on üksteist arvestav: ollakse valmis jääma kindlaks oma veendumustele, kuid austatakse ka teiste vabadust endaks jääda.

- 1 – täiesti nõus, 2 – nõus, 3 – pole nõus ega vastu, 4 – ei ole nõus, 5 – pole üldse nõus

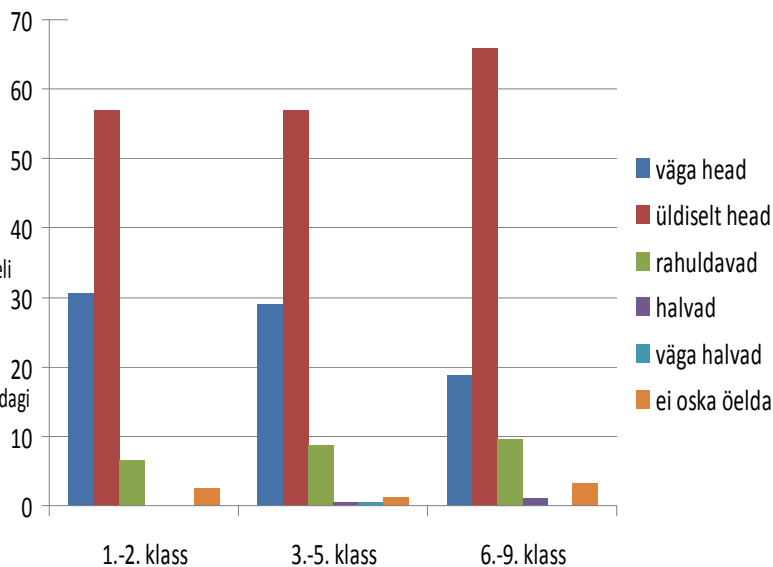

Ka VHK-s läbi viidud lapsevanemate küsitlus (2012a.) näitas, et hoolimata sellest, et VHK-s on palju suhtlemisraskustega lapsi (kool on olnud avatud erivajadusega lastele), ei kurdeta üldjuhul koolikiusamise üle. Ohutuse jaoks on see olulisem kui mitmesuguste hädaolukorra plaanide koostamine.

Kas Teie laps on kaevanud kiusamise üle koolis sel aastal?

Kuidas iseloomustaksite suhteid oma lapse klassis

Vanalinna Hariduskolleegium kui kogukond

Õeldakse, et puud tuntakse tema viljadest, ja nii võin ka oma veerand sajandi pikkuse koolikogemuse põhjal kinnitada, et püsivas, armastusel ja truudusel rajatud perekonnas, kus elu käsitletakse pühana, kasvavad reeglina üles julged, elujaatavad, hoolivad, ennast ja teisi väärtustavad, vastutustundlikud noored inimesed. Koolil on suhteliselt kerge olla sellisele perele partneriks.

Paraku ei kulge elu enamasti ideaalide kohaselt. Ka heast tahtest hoolimata võidakse sattuda sundolukorda. Just siis, kui inimene üksi jäädes oleks kaitsetu, on oluline, et abi pakuks toimiv kogukond. Keegi ei tea, millised raskused ja mis momendil kedagi võivad tabada. Olen pea veerandsada aastat püüdnud aidata erinevatel peredel leida oma laste üleskasvatamiseks parim tee nii, et igal lapse eripära arvestataks, ja lootes, et läbi hariduse loome neile tulevikuväljavaated. Vanalinna Hariduskolleegiumis on säilinud personaalsed suhted, mis välistavad enda käsitlemise teenindajana. Ühiselt on otsitud lahendusi nii erivajadusega lastega perede toetamiseks, õpilaskodu korraldamiseks kui ka noortele emadele tuleviku loomiseks.

Selle aja jooksul on paratamatult elu viinud kokku väga erinevate olukordadega – ka sellistega, kus ilmneb, et tegemist on ebatraditsioonilise peresuhte ja orientatsiooniga. Kristlastena pole meil teist võimalust kui austada ja aktsepteerida iga inimest. Igaühel võib probleeme olla, aga hinnatakse meid mitte probleemide, vaid nende sügavalt inimlike kvaliteetide tõttu, mis meis samuti olemas on. Samal ajal: see, et me inimesi respektuime ja ka aidata püüame, ei tähenda, et me kõiki nähtusi põhimõtteliselt õigeks peaks.

VHK väärtushinnangud on kujunenud, selgeks räägitud ja avalikustatud koostöös vanematega. See annab võimaluse vanematele kui esmastele kasvatajatele teadlikult kooliga liituda. Igas tutvusvestluses püütakse kokku viia vanemate ootused ja kooli võimalused. Varjatud väärtushinnangute alusel laste kasvatamine oleks vanemate petmine.

Olukorras, kus pere ülalpidamiseks (eriti pidades silmas normaalseks peetavat elatustaset) tuleb töötada mõlemal vanemal, tihti puhkepäevadeta ja kaugel eemal kodust, ei ole lastel kerge kasvada. Selles olukorras eeldab peresidemete hoidmine üsna suurt teadlikkust. Puhkusereisid igapäevast murede ja rõõmude jagamist ei asenda. Üksindust tundvad lapsed (ja vanemad) otsivad kaaslasti virtuaalmaailmas ja lõbustusasutustes. Kui vanematel pole enam ideaale, mis toidaks tahet, siis võidab tarbimine (loosungite järgi majandus). Nende tendentsidega nõustumine ohustab meie püsivust rahvana, kool aga kaotab neis tingimustes üha rohkem peresid, kellele partneriks olla.

Tarbimismaailma veskid kujundavad osavalt arusaama paratamatusest: pereajakiri ei püsita enam küsimust, KAS abielu lahutada, vaid ainult MILLAL lahutada; HIV-viirusest hoidumiseks on ainus võimalus kasutada kondoomi (truudus on naeruvääristatud); haridusamet on sunnitud jagama koolidele brošüüre, mis kutsuvad lapsi üles selgitama välja oma seksuaalseid eelistusi jne. Turumaailmas on nauding raha ja nii haarab ta noored oma tärkava seksuaalsusega reklaami- ja meelelahutusmaailma meelevalda. Noorele selgitatakse, et elu ongi seks ning inimesel pole muud võimalust kui järgida enesekeskselt n-ö loomulikke (= loomalikke) instinkte. Aga pärast aastaid vaid isiklikele naudingutele elatud elu saabub paratamatult aeg, kui inimene enam kulutada ei jõua, ja ainus, mis jääb, on mahajätetus vanaduses, mis hingeahastuses tekitab nõudluse halastussurma järele.

Kool ja perekond on ühiskonnas tihedalt seotud

Perekonna probleem ei ole pelgalt õiguslik küsimus. Perekond on normaalsel juhul igapäevase jaoks olemusliku, elu mõtestava tähendusega. Iga perekonda puudutav küsimus kipub toimima isiklikuna ja perekonna hoolimatu käsitlemine võib inimesi haavata. Kindlasti aga saavad kannatada lapsed. Pluralistliku ühiskonna subkultuurides on saanud muude arusaamade kõrval ka perekond tavapärasest erineva sisu. See on muutnud ühe osa laste elu kardinaalselt. Kui eristujatel õnnestub oma vaatenurk üldtunnustatud normina määratleda (sest seadused kujundavad norme), muutub põlvkonna elu ja rahva saatus.

Traditsioonilises käsitluses on seksuaalsus seotud armastuse ja kõlblusega. Kõlbluses on fikseeritud põlvkonnalt põlvkonnale edasi antavad kvaliteedid, mille järgimine on aidanud hoida inimlikkust ja kujundada südametunnistust. Kõlblus käsitleb inimestevahelisi suhteid impersonaalselt. See annab võimaluse arutleda kõlbluse üle piinlikkust tundmata.

Armastuse teid on aga alati peetud ettearvamatuteks. Armastuses seondub kirgastumine kannatusega, ta annab inimesele suuruse seada armastatu heaolu oma naudingutest ettepoole. Armastus vajab kaitset ja selle üle ei saa teha otsuseid teised.

Lastele saab ja peab õpetama kõlblust. Oma teed käia armastuses tuleb neil aga ise.

On tavapärane, et perekonna ja seksuaalsusega seotud teemade käsitlemisest püüab tavainimene avalikkuses hoiduda. Eraelu ja eriti intiimelu peetakse üldjuhul privaatseks. Selle tõttu on ootuspärane, et suurem osa traditsiooniliste väärtuste hoidjaid vaikivad. Valjuhäälselt oma seksuaalelu eripärast rääkima on enamasti nõus need, kes on traditsioonilisest lähenemisest loobunud. Ja kuigi uuendajaid ei pruugigi olla palju, siis häbelikult vaikiva kogukonna taustal kõlab nende hääl tõenäoliselt tugevamana, kui see tegelikult on.

Nii survestatakse õpetajaid juba praegu minema koolitustele, kus selgitakse, et inimeste jagamine kaheks soopoleks on sotsiaalne konstruktsioon ja diskrimineeriv igand. Pragmaatiline seksuaalsusekäsitlus sünnitab sooneutraalses keskkonnas naudingut otsimiseks palju erinevaid vorme.

Ometi on ka neil, kes oma veendumuste põhjal soovivad oma laste kõlblust hoida, põhiseaduslik õigus kasvatada oma lapsi nii, et lapsed oleks kaitstud ja neid ei agiteeritaks vanemate selja taga rikkuma kõlblusnorme, millest vanemad lugu peavad. Nii nagu me ei pea võimalikuks solvata last, kellel on kaks ema, ei tohi ka halvustada last, kes kasvab traditsioonilisi kõlblusnorme austades, ega väärastada tema kasvukeskkonda.

Kampaaniad stiilis „erinevus rikastab“ kasutavad ära erivajadustega inimesi, pannes piltlikult öeldes ühte patta liikumispuudega inimese ja transvestiidi. On tõsi, et meil kõigil on erinevusi, kuid sama tõsi on ka see, et sugugi iga erinevus ei tee meid rikkamaks. VHK-s õppivad nelja pimedat õpilast armastavad ja hindavad väga nii kaaslasted kui ka õpetajad, sellest hoolimata oleksid nad arvatavasti meelsasti nõus loobuma oma eripärast olla pime. Kõik nad on muusikaliselt andekad, alandav oleks neile teha hinnaalandust, saates neid näiteks vaid pimedatele mõeldud klaverikonkurssidele. Oma elurõõmu, huumorimeele ja tulevikulootustega on nad tihti toeks hättasattunud kaaslastele, aga mitte selle tõttu, et nad on pimedad, vaid kuna nad elavad mõtestatud elu, milles on ka ideaalid, mille poole püüelda. Nende kordumatu isiksus on see eripära, mille tõttu neid armastakse.

Ratastoolis olev laps ei pea olema õnnelik oma puude tõttu, aga tema unistuseks võib olla saada riigijuhiks (mis enamusele kättesaamatu) ja seda ei tohi talt ära võtta. Võltskaastundlikkus ei loo armastust, vaid alandust.

Nii ka need lapsed, kel tõesti on sooidentiteedi (mitte kõlbluse) probleemid, on enamasti milleski väga andekad, loominguised ja tundlikud. Kui nad on küllalt peenetundelised, et ka teistega arvestada, ja nad leiavad keskkonna, kus oma andeid arendada ja rakendada, pälvivad nad reeglina austuse ja armastuse. Nad ei vaja mingit eri regulatsiooni, nii nagu üldjuhul pole ka teisi vaja nende eest kaitsta.

Arukus ja vastutustundlikkus (mis on lõpuks kasvatusülesandeks) aitavad inimestel vaos hoida oma nõrkusi (kellel neid poleks).

Lõpetuseks tahaksin meenutada Romain Gary romaani „Elu alles ees“. Seal kujutatakse elu läbi väikese araabia poisi silmade, kes kasvab üles illegaalses lastekodus, mille juudi soost kupeldaja on loonud orvuks jäänud prostituutide lastele. Ka kõige karmimas keskkonnas, transvestiitide ja prostituutide keskel, on säilinud armastus ja lootus tänu vaevu aimatavatele ideaalidele, mille eredaimaks näiteks on see, et juudi mutt saadab araabia poisikese hoolimata vaesusest regulaarselt mulla juurde, et ta ei kaotaks sidet oma juurtega...

Eluteed ei kulge käändudeta. Viimasel ajal on korduvalt meenutatud Jeesuse sõnu abielu rikkunud naise kohta: „See, kes on patuta, visaku esimene kivi“. Aga kui selgus, et kiviviskajaid polnud, ütles ta naisele: „Mine ja ära enam patusta.“